א) לקמן מה:, ב) [ע' תוס׳

ג) שבת קו., ד) [שבת שם. בילה יב: יבתוח טו:

סנהדרין סב:], **ה**) [שמות

כאו. ו) וויהרא כדו. ו) ול"ל

דתניה שבת קו:],

תורה אור השלם

ו. או נודע כי שור נגח

הוא מתמול שלשם ולא

יויא הוינמול של שם זְלא יִשְׁמֶרֶנוּ בְּעָלֶיוּ שַׁלֵּם יִשַלֵם שׁוֹר תַּחַת הַשׁוֹר

2. וכי יגֹף שור איש את

שור בעהו וְמֵת וּמְכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת אֶת הַשׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת

בַּסְפוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת

הנהות הב"ח

שמות כא לו

והמת יהיה לו: והמת יהיה לו:

צא ב מיי' פ"ז מהל' טקי ממון הלכה ח מתנ עשיו מו ווש"ט מ"ח

> :סי׳ תג סעי׳ ב בא ג טוש"ע שם בהג"ה: צב דה מיי פ״ז מהל׳ מקי ממון הלי ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תה

שם טושים חימו טיי מה סעיף א וסעי׳ ב: צג ו מיי פי״ד מהלי חובל ומזיק הלי ח ופ״א מהלי שבת הלי יו ופ״ח הלכה ז ופ״י הלכ׳ י ופי״ב הלכה א סמג לאוין סה :ועשין עא ועשין עה: צד ז מייי פ״ח מהלי שנת הלי ז:

צה ח מיי שם פי״ב הלי :6

רבינו חננאל

תם חמור ממועד כי המועד כתי׳ ביה שלם ישלם שור תחת השור, לא ידענא דהמת מזיק שקיל ליה, מאי טעמ׳ כתי׳ והמת יהיה לו אלא ללמדך שהוא לניזק והמותר ממה י שהיה שוה המח והוא בחיים משלם, נמצא פחת הנבלה על הניזק ואין על המזיק כלום. ואם תאמ׳ בתם בפחת הנבלה משלם גם המזיק. נמצא משקם גם המויק, נמצא חומרא בתם מן המועד, כי מה שאינו משלם המועד משלם התם. וכי המוכר משכם הוגם. רכי תימ' לר' יהודה תם חמור לזה, דתנן ר' יהודה אומ' תם חייב מועד פטור כו', ואסיק' שני התם דכתיבי קראי, אבל לעניין תשלומין לא אמר ר׳ יהודה. ועוד, והתניא ר׳ יהודה אומ׳ יכול שור שוה מנה שנגח שור שוה ה' סלעים והנבלה יפה סלע כו', ונדחו דברי רבא. ופירק ר' יוחנן פחת נבלה דברי הכל דניזק הוי, ושבח נבלה איכא בינייהו. ר' מאיר סבר דניזק הוי ור' יהודה פלגי, . והיינו דתני בברייתא דקא קשיא לר׳ יהודה השתא קט א לו החורה הסוגא דאמרי׳ חס רחמ׳ עליה דמזיק ולא שקיל בפחיתא ושקיל בשבחא. יכול שור ישקיל בשבחת, יכול שח שוה ה' סלעים שנגח שור שוה ק' והנבלה יפה נ' זוז. חולקיו חצי החי יותר מדמי שורו כולו, היכן מצינו מזיק נשכר, ואמ׳ שלם ישלם. מאי ואמ', וכי תימ' הני מילי דאמרת היכז מצינו מזיק נשכר הני מילי היכא דאית ליה פסידא לניזק שלא יהא מפסיד וזה נשכר, אבל היכא דלית ליה פסידא לניזק, כגון ייי מלעים, שהן שור שוה ה' סלעים, שהן שון שווה שנגח שו[ר] שוה כ׳ זוז, שנגח שו[ר] שוה ה׳ סלעים ושבחה הנבלה ושוה ל' זוז דשקיל האי ישוו לי היו ישקיל האי כ"ה זוז והאי כ"ה זוז, נמצא המזיק נוטל דמי שורו כולו ותוספת ה' זוז, לפיכך כתי' שלם ישלם הבעלים משלמין ולא נוטלין. אמ׳ ליה רב אחא בר תחליפא לרבא, לדידך דאמרת דילמ' כי חס רחמ' עליה דמזיק דשקיל רוומי עליה המויק השקיל בשבחא היכא דלית ליה פסידא לניזק אבל היכא דאית ליה פסידא לניזק לא, מדגלי רחמנא גבי מועד שלם ישלם תשלומי מעלי׳ מכלל דתם אע״ג

מצינו תם חמור ממועד. וא"ת והא ר"י אית ליה (לקמן דף מה:) לד תמות במקומה עומדת וי"ל דה"פ מלינו לד תמות חמור מלד מועד ומייתי מברייתה דשור שוה מנה כו' ומה לד מועד דחמור אין משלם אלא מה שהזיק לד תמות הקל לא כל

שכן: והתורה אמרה ומכרו. לאו משום דלשתמע פשטיה דקרא ח"נ דקרא לא משמע כלל אלא י"ל דה"ק והתורה אמרה ומכרו וע"כ ר"י לא מפרש לקרא דלשתלם כל שעה יותר מחלי דהא שמעינן ליה לר"י דאית ליה ח"נ לקמן בפ' שור שנגח ד' וה' (ד' לו.) אמר להן לשבתות משלם נוק שלם ולימי החול משלם חלי נוק: שורו שבייש פמור. לער ורפוי ושבת ודמי ולדות לא חשיב

משום דשמעינן ממתניתין דהחובל (לקמן דף פו.) ואע"ג דבושת נמי קתני התם מ"מ תנא הכא לדקדק הוא דומיא דשורו או שורו דומיא דידיה וכן שור שהדליק הגדיש אלטריך להכי כדאיתא בגמרא דלמילתא אחריתי לא אנטריך דפשיטא דחייב דלענין שורו מה לי שבת ומה לי חול ואגב הדליק הגדיש דמיירי בנדון בנפשו קתני חבל באביו ואמו אבל שורו שסימה את עין עבדו הצטריך שאע"פ שבעלמו חייב בשורו פטור דהא לא אשמועינן בשום משנה: חובל וצריך לכלבו מבעיר וצריך לאפרו. רבינו שמואל פירש

דר׳ אבהו סבר כר״ש דאמר מקלקל בחבורה חייב ורבי יוחנן ס"ל כר" יהודה דאמר מקלקל דמדוכה ובהבערה פטור ולריך לכלבו או לאפרו לא חשיב מקלקל אלא מתקן דחייב אפי׳ לר״י וקשה דא״כ אמאי א"ל פוק תני לברא אטו משום דס"ל כר"י מאן דמתני כרבי שמעון משתיקין ליה דכה"ג פריך בפ"ק דחולין (דף טו.) ע"כ נראה דר' אבהו ורבי יוחנן אליבא דר"ש פליגי דרבי אבהו כר"ש כדאיתא פרק האורג (שבת דף קו. ושם ד"ה חוד) ורבי יוחנן סבר דאפי׳ רבי שמעון בעי תקון קלת ומיהו לא חשיב תקון שיתחייב בכך לרבי יהודה או לר"ש בשאר מלאכות דאין דרך לחבול בחבירו ליתן לכלבו ולשרוף גדיש בעבור אפר וטעמא בחובל ומבעיר כדמפרש התם בפרק האורג משום דגמר ממילה והבערת בת כהן וא"ת ואמאי מחייב רבי אבהו אע"פ שאין לריך לכלבו ולאפרו הא כיון דאין לריך כלל מלאכה שאינה לריכה לגופה היא דאע"ג דמחייב ר"ש מקלקל בחבורה מ"מ בעינן לריכה לגופה כדמוכח בריש הנחנקין (סנהדרין דף פד: ושם ד"ה מאן) ובשלחי כל כתבי (שבת דף קכת.) ובפרק כלל גדול (שם דף עה. ושם ד״ה טפי) ובשלהי ספק אכל (כריתות דף כ:) ואור"י דכל הנך סוגיות כרבי יוחנן וההיא דספק אכל ופרק כל כתבי דהוי ברייתא איכא למימר דההוא תנא סבר כר"י בחדא וכרבי שמעון בחדא

תם חמור ממועד וכי תימא הכי נמי כדתנן . ה' יהודה אומר תם חייב ומועד פמור אימר b' בצריך לכלבו "מבעיר בצריך לאפרו תגן שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב והוא

שהדליק את הגדיש בשבת פמור וקתני

הוא דומיא דשורו מה שורו דלא קבעי ליה

דשמעת ליה לרבי יהודה לענין שמירה דכתיבי קראי לענין תשלומין מי שמעת ליה והתניא רבי יהודה אומר יכול שור שוה מנה שנגח שור שוה חמש סלעים והנבילה יפה סלע זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת אמרת וכי מועד למה יוצא להחמיר עליו או להקל עליו הוי אומר 🐠 להחמיר עליו ומה מועד אינו משלם אלא מה שהזיק תם הקל לא כ"ש אלא א"ר יוחנן אשבח נבילה איכא בינייהו דמ"ם דניזק הוי ומ"ם יפלגא והיינו דקא קשיא ליה לר"י השתא דאמרת חם רחמנא עילויה דמזיק דשקיל בשבחא יכול שור שוה חמש סלעים שנגח שור שוה מנה והנבילה יפה חמשים זוז זה נומל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת אמרת היכן מצינו מזיק נשכר שזה נשכר ואומר ישלם ישלם בעלים משלמין ואין בעלים נומלין מאי ואומר וכי תימא הני מילי היכא דאיכא פסידא לניזק אבל היכא דליכא פסידא לניזק כגון שור שוה חמש סלעים שנגח שור שוה חמש סלעים והנבילה יפה שלשים זוז שקיל נמי מזיק בשבחא ואומר שלם ישלם בעלים משלמין נואין בעלים נוטלין א"ל רב אחא בר תחליפא לרבא א"כ מצינו לרבי יהודה תם משלם יותר מחצי נזק והתורה אמרה יומכרו את השור החי וחצו את כספו אית ליה לר"י פחת שפחתה מיתה מחצין בחי מנא ליה ימוגם את המת יחצון והא אפקיה ר' יהודה לזה נומל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת א"כ נכתוב קרא ואת המת מאי וגם ש"מ תרתי: מתני' ייש חייב על מעשה שורו ופמור על מעשה עצמו פמור על מעשה שורו וחייב על מעשה עצמו הכיצד שורו שבייש פמור והוא שבייש חייב שורו שסימא את עין עכדו והפיל את שינו פטור והוא שסימא את עין עבדו והפיל את שינו חייב שורו שחבל באביו ובאמו חייב והוא שחבל באביו ואמו פמור שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב סוהוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שהוא מתחייב בנפשו: גמ' יחני רבי אבהו קמיה דרבי יוחגן יכל המקלקלין פמורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל יפוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואם תימצי לומר משנה יחובל

דהא דקאמר יכול משום דקשיא ליה הכי כיון דלדידיה ס"ל דחס רחמנא עליה דמזיק למשקל בשבחא יכול שור שוה חמש סלעים שנגח לשור שוה מנה והנבילה יפה נ' זוזים דשהיל מזיה חלי החי דהוו שני סלעים ופלגא וחלי המת דהוו שש סלעים ורביע:

קרחי. כדמפרש התם: זה נוטל חלי

החי. ששוה חליו י"ב סלעיו ופלגא

בשביל תשלומין שלו שלה שוה אלה

ה׳ סלעים: תם הקל לא כ"ש. אלמא

לר' יהודה תם קל קרי ליה: ר"מ

סבר שבח נבילה דניוק הוי. דלית

להו שום שותפות: והיינו דקשיה

ליה לר"י. דשמעינן ליה בברייתה דלקמן דקאמר יכול שור שוה ה'

סלעים שנגח לשור שוה מנה כו׳

אמרת וכי היכן מלינו מזיק נשכר.

שאינו מפסיד כלום דאע"ג דקאמר

ר"י לעיל דמזיק שקיל בשבחה

בתשלומי ח"ג מיהא איתא ומפסיד

ע"ה משור החי: שלם ישלם. במועד

כתיב אלא שני תשלומים כתב לך

אחד לתם ואחד למועד לומר בעלים

משלמין ואין הבעלים נוטלין:

והנבילה יפה שלשים זוו. שהוקרה

הנבילה משמתה דשקיל מזיק חמשה

זווי באותן י' זווי שהשביחה דהא לא

מטי פסידא לניזק דהוא נמי מרויח

ה׳ דינר: אם כן מלינו לר"י תם

משלם יותר מחלי נוק. א"כ דלא דריש

ר"י פחת שפחתתו מיתה מחלין

בחי מלינו בתם משלם יותר מחלי נזק והיכי דמי שור שוה נ' שנגח

לשור שוה מ' והנבילה יפה כ' והוי

נזק כ' ופלגא נזקא עשרה וכי פלגי

חלי חי וחלי מת נוטל ניזק בחי כ״ה

ובמת י' הרי [ל"ה] נמלא מזיק משלם

יותר מחלי נזק דבשלמא לר"מ לא משלם אלא חלי מה שפחתתו מיתה

אלא לר"י נהי נמי דהיכא דמטי חצי

החי יותר מנזק שלם נפקא ליה האי

דלא שקיל ניזק חלי החי מקל וחומר

ממועד כדקתני לעיל מה מועד חמור

אינו משלם אלא מה שהזיק תם הקל

לא כ״ש אבל הכא דליכא למימר הכי

דהת פחות ממה שהזיה משלם ומיהו

טפי מחלי נזק איכא: אים ליה

לרבי יהודה פחם שפחסחו מיחה.

הלכך בההוא נמי מקרא נפקא ליה

דלא שקיל אלא חלי נוק: א"כ.

דלפחת שפחתתו מיתה לחוד אתא

לכתוב את המת יחלון מאי וגם ש"מ

תרתי דשתפיה רחמנא בשבחא:

כדקיימה לן (לעיל דף כו.) היש בעמיתוי ולה שור בעמיתו: שורו

שהדליק את הגדיש בשבת חייב.

חלי מק דמשונה הוא: גבו' כל

המקלקלין פטורין. לענין שבת:

חוץ מחובל ומבעיר. כדמפרש

שורו שבייש פעור.

סס המור ממועד. דהא גבי מועד אמרינן בפ"ק (דף י:) בעלים

מטפלים בנבילה דכתיב והמת יהיה לו וגו'ף לניזק: הכי נמי. דס"ל תם

חמור: כדתנן. לקמן בפרק שור שנגח ד' וה': ר"י אומר תם

חייב. אם שמרו שמירה פחותה וילא והזיק ומועד פטור: דכחיבי

(d) גם' למה יצא להחמיר: (כ) רש"י ד"החון מחובל וכו' צפרק האורג. נ"ב ד' קו ע"א:

מוסף רש"י

מחובל. נאדם דמהלהל הוא וחייב. דתנו לתקפקל האם אחייב, דעקן (לקמן פז.) החובל בחבירו בשבת פטור מלשלם מפני שנלוו בנפשו (חורה קו.). ומבעיר. את הגדיש מקלקל הוא וחייב, כדתון והוא שהדליק את הגדיש פטור מן התשלומין מפני שנדון בנפשו (שם). פוק . לטעות לברא. סול (סנהדרין סב.). אינה משנה. לא נשנית מעולם כנית המדרש (ביצה יב:) דאם מקלקל הוא פטור היוצא מו החבלה. לכלבו. ואם מקלקל הוא אלל נחבל, מתקן הוא אלל הכלב (שו).

רבינו חננאל (המשך) כן שחולק הניזק והמזיק השור החי והמת פעמ׳ שישוה השור החי ש׳ והמת היה שוה ר׳ והנבלה פה נ' זוןזן הניזק נוטל מז החי ק"ג ומז הגבלה היה אלא ק"נ זוז שהנבלה . היתה שוה נ' זוז עכשיו נמצא תם משלם יתר מחצי נזק. ופרק׳ אית ליה . לר׳ יהודה פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי. מנא ליה, מגם את המת יחצון. הא אפקיה ר' יוחנ אליבה דר' יהודה דאי ליה למזיק בשבח נבילה. ופרק׳ אם כן לכתוב קרא ומכר! את החי וחצו את כספו וגם את המת ולישתוק, והוה אמינא לשור שוה ר׳ . לא יפה כלום דמקיימא לא פוז כלום ומקייםא חלוקה חצי בחצי בחי ובמת, אבל בזמן דלא מקיים האי והאי לא. כתב לאשמועינן פחת שפחתתו [מיתה] מחצין בחי. ואית מאן דמפיק האי סברא מוגם, ואמ' אתין וגמין רבויין אתא גם לרבות שוה ר' והנבלה יפה נ' זוז ומחציז כחי הנזק והוא

טעמא במס' שבת בפרק האורג (²⁾ מדאלטריך קרא למישרי מילה מכלל דשאר חובל חייב ומדאסר רחמל שריפת בת כהן בשבת דמקלקל הוא מכלל דמקלקל בהבערה חייב כגון השורף כלי דמקלקל הוא: **אינה משנה.** דאינהו נמי פטירי: **בלריך לכלבו.** דהוי מקלקל על מנת לתקן. והא "(דמנן) נלרר הדם אע"פ שלא ילא משום לובע הוא דמחייב: . כל נזק כיוצא בו זולתי שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' והנבלה יפה כלום מחצין המת והחי בלבר. מתני'. יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו כר'. שורו שהחבר באביו ובאמו חייב, הוא שחבל באביו ובאמו פטור. זכן על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו כר'. שורו שחבל באביו ובאמו חייב, הוא שחבל באביו ובאמו פטור. זכן שורו שהדליק את הגדיש כרי. תני ר' אבהד קמיה דר' יותנן כל המקלקלין, פי' בשבת, פטורין חוץ מחובל ומבעיר. אמ' ליה חוץ מחובל ומבעיר אינה משנה, אלא כל המקלקלין פטורין אפי חובל ומבעיר בכלם הכל פטורין. אם תימצא לומ' משנה, חובל כגון שהכה בהמה וכיוצא בה והרגה בצריך לכלבו, מבעיר בצריך לאפר. ואינן מקלקלין, לפיכך חייבין, אבל כל חובל ומבעיר שהוא מקלקל פטור. ואקשי ממתני שורו שהדליק את הגדיש חייב כרי.

78

מתני'

- *מביר הובות* דמפסיד ניזק תשלומי הוו. אימא אם משלם לו חד זווא תשלומי הוו וחולק עמו במת ובחי, ואע"פ שזה מפסיד יהיה זה נשכר. אמ' ליה אימא אם משכט לדווו ווא וואר ווטרוני הוו ווואל עמו במור בהיי, ואם אין שם ההייוק אין למיק כלום. אמי להיי להיי היה הם מחדץ בחי, כלומ׳ המזיק משלם ההייק, ואם אין שם ההייק אין למיק כלום. אמר רבא אחא בר התחתתו מיתה פלגי, נמצא תם משלם יתר מחדי נזק כגון שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' והנבילה יפה נ' זוו נמצא חצי נזק ע״ה פחתה הנבלה ואינה שוה עכשיו אלא ל' זוו, לר' יהודה דאמ' פלגי חייב המזיק לשלם לניוק פ״ה זוו נמצא משלם יתר על חצי נזק כי האי גוונא אית ליה לר' יהודה פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי. לישנא אחרינא אם נוק י׳ זוו. ופריק כל כי האי גוונא אית ליה לר' יהודה פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי. לישנא אחרינא אם

ועי״ל